

Alte Drucke

**ENCHIRIDION || CHRISTIANAE INSTITUTIONIS in Concilio
prouinciali Coloniensi editum, opus omnibus veræ
pietatis cultoribus longe ...**

Gropper, Johann

Parisiis, 1550

DE ORDINIS Samento.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150244

Seniores ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, Iuuenes vt fratres, Anus vt matres, Iuueniculas vt sorores, in omni castitate. Viduas honora quæ verè viduæ sunt. i. Timo. 5.

Quid omnibus debeamus.

Qui habet duas tunicas, det nõ habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Luc. 3. Nemini quicq̃ debeatis, nisi vt inuicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem adimpleuit. Nam in hoc verbo omne mandatum instauratur, Diliges proximum tuũ sicut teipsum. Dilectio proximi, malum nõ operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio, Roma. 13. Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione pro omnibus hominibus, Eph. 6. In fide omnes vnanimes, cõpatiẽtes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed ecõtrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hereditare possideatis. Qui enim vult vitam diligere & dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum: declinet à malo, & faciat bonũ: inquirat pacem, & sequatur eam: quia oculi dñi super iustos, & aures eius in preces eorũ: vultus autem dñi super facientes mala. 1. Petr. 3. In hoc enim apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes omnem impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem in aduentũ gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio, ad Tit. 2.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

De sacramento Ordinis quàm poterimus paucis agemus: nam pleraque quæ huc spectant, tractata sunt in canonibus Cõcilij nostri prouincialis, & in articulum symboli, quo profiteamur nos credere, Ecclesiam sanctam catholicam. Principio: verò repetendum nobis est, ecclesiæ hostes hoc semper maximo studio quæsisse, vt ordinem ex ecclesia tollerent, ex

*Studium
hereticorum.*

DE SACRAMENTO

Tertullianus.

*Obiectio
adversario-
riorum.*

1. Petr. 2.

*Dilutio
Duplex sa-
cerdotium
ac regnū i
scripturis.
Internum.*

*Aug. lib.
20. de ci-
uita. Dei.
Apoc. 20.*

*Hier. cōtr.
Luciferia.
Baptisma
est sacerdo-
tium laici.
Oēs chri-
stiani sa-
cerdotes
spiritalis.*

sacerdotibus (vt Tertullianus ait) laicos facientes, & sacerdotalia munera laicis iniungentes: quo nihil aliud agunt, quàm vt sublata legitima ministrorum potestate gratiam coniunctam habente, & sacramēta & alia omnia quæ in ecclesia ministrorum opere peraguntur, euilesce faciant, qua doctrinæ peste nullam pestilentiorē esse veteres asseuerant. Vt autem tam perniciosum dogma plebi ex scripturis pessimè de tortis persuaderēt, nempe: Nullum esse sacerdotij discrimē, Omnes ex æquo presbyteros esse, omnes eandem habere potestatem, Ordinem nihil esse quàm ritum quendam eligendi concionatoris in ecclesia: verbi quoque & sacramentorum ministerium non nisi laicorum cōsensu committi, in primis huc detorquent, quod Petrus Apostolus, omnes Christianos alloquens, ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Et quod Apocal. 1. scribitur: Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri. Itē quod Paulus. 1. ad Cor. 12. dixit: Etenim in vno spiritu omnes nos in vnū corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu potati sumus, &c. Verum quàm errent isti, modò tamē idem quod dicunt sentiant, quis non videt? Nam rudem admodū in literis sacris cum esse oportet, qui non intelligat scripturas de duplici sacerdotio atque etiā regno loqui. Si quidem aliud est internū & spiritale, quod est omnibus Christianis, saltem piis cōmune, qui Christi summi sacerdotis ac regis membra per baptismum sunt effecti. In quam sententiā beatus Augustinus ait Ioannem in Apocalypsi dixisse: Sed erunt sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum eo mille annis. Non vtique, inquit, hoc de solis Episcopis & presbyteris dictum est, qui propriè iam in ecclesia vocantur sacerdotes: sed sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes sacerdotes: quoniam membra sunt vnus sacerdotis, nempe Christi. Proinde diuus Hieronymus contra Luciferianos, ipsum baptismum, sacerdotium laici appellat, quod per baptismum in vnū corpus, cuius Christus est caput, conglutinati sinus. Ergo omnes Christiani secundum eam rationem sacerdotes sunt, sed spiritales, quod quemadmodum Christus se obtulit hostiam patri in odorem suauitatis, ita Christianos oporteat exhibere corpora sua hostiam viuētem, sanctā, Deo placentem, & offerre spiritualia sacrificia.

sacrificia, uti suprà i materia sacrificij latissimè declarauim⁹
 Itidē omnes Christiani ad eandē rationem reges sunt, quòd
 quemadmodum Christus constitutus est rex à Deo potētis-
 simus, qui deuicit carnē, mundū, & diabolū: ita Christianos,
 per Christum in eis regnantem vincere oporteat omnes car-
 nis, mūdī ac diaboli rētationes, illecebras ac insidias. At sicut
 prāter spiritale regnū, aliud est regnum externū, cuius pote-
 statē Euangeliū non abrogat, sed cōfirmat, Mat. 22. & Rom.
 ita prāter spiritale sacerdotiū, quod in sola mēte consistit,
 & vnctionem tantū spiritalem habet, aliud est sacerdotiū in
 ecclesia externū. Id quod nemo miretur, quum ad eundē mo-
 dum utrūque sacerdotiū scriptura synagogæ etiā tribuerit.
 Si quidē de interno vniuersis Iudæis dicitur: Si audieritis vo-
 cem meā, & custodieritis pactum meū, eritis mihi in peculiū
 de cunctis populis, & in regnū sacerdotale, nimirum spiritua-
 le. De externo verò sacerdotio Deū Moysi prācepisse legi-
 mus, quum ait: Aaron & filios eius vnges, & sanctificabis eos
 ut sacerdotio fungātur mihi. Quod quidē sacerdotiū, nemi-
 ni sibi sumere licebat, sed magis ex vocatione pēdebat: quā-
 obrem Dathan, Chore, & Abiron se propria auctoritate inge-
 rentes sacerdotio, viui absorpti sunt. Item Oza subita morte
 à domino percussus est, vel ob id quòd manum arcæ Dei, ne
 caderet, submisisset, sui officij fines excedens. Itidem Ozias
 cūm functionē sacerdotale vīsurpans, increpatūsq; ab Aza-
 ria & reliquis sacerdotibus Domini, non desisteret, lepra in
 fronte perfusus est: quos locos tanto libētius afferimus, quòd
 videmus patres eosdē aduersus hereticos (ordinem ex ec-
 clesia auferre molientes) validissimè torsiſſe. Ergo & in ec-
 clesia eadem omnino ratione, prāter internum illud sacer-
 dotium, aliud quoque externum esse necesse est, quod legiti-
 ma ordinationē, ac cum signo quodam visibili, non sine spi-
 rituali gratia in ecclesia Dei conferatur.

Quum itaque quæritur, quidnam sit Ordo in ecclesia, &
 sit ne Ordo sacramentum: respondendum est ex vete-
 rum sententia, Ordinem esse gratiam quandam & potesta-
 tem, quæ per traditionem visibili quodam signaculo bap-
 tizatis infunditur, quum per manus impositionem ad munus
 aliquod in ecclesia publicè gerendum ritè ordinātur. Dein-
 de dicendū est, Ordinem esse sacramentū: habet enim ut cæ-
 tera sacramenta suum visibile signum, habet & verbum suū,

Roma 12.
 Omnes
 Christiani
 reges.
 Psal. 2.
 Regnū ex-
 ternum.

Sacerdo-
 tiū exter-
 num.
 Exod. 14.

Exod. 28.
 Hebr. 5.

Nume. 16
 2. Reg. 6.

2. Par. 20

Vide Cy-
 pria.

Quid sit er-
 do in eccle-
 sia.
 August.

Ordo est
 sacramen-
 tum.

DE SACRAMENTO

atque adeò promissionem ministerio assistentis gratiæ Dei, quæ multis declarare non est opus, quod id factum sit superius paucis tantum repetitis, monstrabimus, Ordinem non humanum commentum, sed Christi institutum atque sacramentum esse, & pro sacramento in ecclesia hætenus semper habitum. In primis, quid manifestius eo quod Ioan. 20. legimus: ubi Christus ipse quum resurrexisset, Apostolos in orbem terrarum missurus, sic alloquitur: Sicut (inquit) misit me pater, & ego mitto vos. Et quum hæc dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Hic vides Christum Apostolos cæremonia quadam visibili in opus suum ordinasse, & in eam rem gratiæ spiritus, signo quodam visibili cõtulisse, potestatem quoque eiusmodi ordinatione collatam, apertissimè cõfirmasse ac sic stabilisse, ut quod ipsi eorumque successores suo nomine in ecclesia ritè peragerent, Deus perinde ratum haberet, ac si per ipsum Christum factum esset, idque non ipsorum, sed Christi meritò, & virtute spiritus operibus eorum assistente. Mar. cap. 10. Marcus 6. & Lucas 10. non sine gravi emphasi narrant, quo pacto Christus in montem ascendens, vocat ad se quos voluit ipse, qui & venerunt ad eum feceruntque ut essent duodecim cum illo, & ut mitteret illos prædicare. Præterea, quo pacto designauerit & alios septuaginta duos, & miserit illos binos ante faciem suam: ad hæc quam potestatem eis dederit, nempe immundorum spirituum eiiciendorum, & curandorum quorumlibet morborum, dandi quoque & retinendi pacem, grauißima poena his cõminata qui eosdem non reciperent, & ne ex merito suo eandem potestatem metirentur (nam & inter eos Iudas Iscariotes erat, qui & tradidit eum) subiicisse legitur: Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et nõ multò post: Qui vos recipit, me recipit: & qui vos spernit, me spernit, ministerij auctoritatem à ministris in se transferens.

Matt. 10.

Luce. 10.

Extant deinde varia in scripturis testimonia supra in canonibus Consilij nostri, aliisque in locis citata, quæ ostendunt ordinem in ecclesia de numero visibiliu sacramentorum semper fuisse, in quo peculiaris quædam gratia ordinatis cõferatur. Sic enim Apostolus ad Timotheum ait: Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij. Et iterum: Admoneo

te ut

te vt resuscites gratiā Dei, quæ in te est per impositionē manuum mearū. Vide verò quo pacto Apostolus hanc ordinandi potestatem plebi detrahat, qui eandem soli Episcopo per-mittit, idque nō temerē, sed adhibita graui cura. Nemini (inquit) cito manus imposueris. Et ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ defunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Alibi quoq; reperias, quomodo ab apostolis instituti sint Episcopi ac Diaconi, nullibi verò quod à sola plebe: id quod latius ostendimus in expositione symboli, in articulum (Ecclesiā sanctam catholicam.) Quin scriptura ordinationem nō apostolis aut episcopis propriē, sed magis ipsi spiritui sancto tribuit. Nam Actorum 20. in hunc modum legis: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiā Dei, quā acquisiuit sanguine suo. Nec sine causa Acto. 13. scriptū legimus: Dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tūc ieiunantes & imponentes illis manus, dimiserunt illos. Et quid apertius Apostoli verbis Ephes. quarto? Et ipse (inquit) dedit quosdā quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in edificationem corporis Christi. Denique quid attinet plures locos pro hoc sacramento adferre, quum epistolæ apostolicæ non solum eius, sed & discretorum in ecclesia ordinum, nempe episcoporum & diaconorum, apertē meminerint, ac singulis etiam sua munia sigillatim præscripserint?

Hæc si cuiquā nondū suffecerint, huic saltem vniuersalem ecclesiā cōsensum meritō sufficere posse arbitrari mur. Nam in primis sacer ille Dionysius Ordinē exertissimē pronuntiat sacramentū esse: huic Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Hierony. Augustinus, & ceteri veteres quotquot sunt, subscribūt, quorū dicta retulimus in articulū symboli, qui de ecclesia sancta catholica est. Vnus aut alter adhuc loc⁹ ex patribus, maioris perspicuitatis gratia adferendus est. August. lib. 2. contra epist. ad Parmenianum, quum de baptismo & ordine differit, in hunc modum scribit: Vtrunque (inquit) sacramentum est, & quadā consecratione vtrunque homini datur. Illud quum baptizatur. & illud, quum ordinatur: ideo non licet in ecclesia catholica vtrunq; iterari. Nam si quādo

*Aposto.
detrabit
plebi ordi
nandi po-
testatem.*

*1. Tim. 5.
Tit. 1.*

*Acto. 1.
Acto. 6.*

*ordinatio
spiritui
sancto tri-
buitur.*

Ephes. 4.

*Epistole
apostolicæ
memine-
rūt episco-
porum &
diaconorū*

*Vniuersa
lis ecclesie
consensus
de sacra-
mento or-
dinis.*

*Aug. lib.
2. contra
epist. Par-
men.*

*Propter
characte-
rē qui i-*

primitur, ex hæreticorū parte veniētes, etiā prapōsiti pro bono pacis non itera- (correcto schismatis errore) suscepti sunt: & si visum est opus
tur bapti- esse, vt eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt rur-
smi ac or- sus ordinādi, sed sicut baptismus in eis, ita māsit ordinatio i-
dis sa- tegra: quia in præcisione fuerat vitiū, nō in sacramēto: que v-
ramenta. bicūq; sunt, ipsa sunt. Et paulō post: Neutro sacramēto faciē-
Ibidem. da est iniuria. Et addit de sacramēto ordinis: Sicut non rectē

habet qui ab vnitāte recedit, sed tamē habet: sic etiā nō rectē
Abusus dat, qui ab vnitāte recedit, & tamen dat. Et rursus ad vtrūq;
sacramēto reuersus, adiecit: Non ergo ideo non sunt sacramēta Christi
rū sancti- & ecclesiæ, quia eis illicitē vtuntur non modō hæretici, sed
tati nihil etiam omnes impij: sed illi corrigendi sunt & puniendi, illa
detrabit. autem sunt agnoscenda & veneranda. In eandē sententiam
Gregor. Gregorius ait: Quōd dicitis (inquit) vt qui ordinatus est, ite-
 rum ordinetur, valde ridiculum est. Vt enim baptizatus se-
 mel, iterum baptizari non debet: ita qui consecratus est se-
 mel, in eodem ordine non valet iterum consecrari.

Ordinum **O**rdinum autem ecclesiasticorum, alij sunt maiores, alij
aliq. maio- minores, qui in Cōcilio Africano quarto (cui beatus
res, alij Augustinus interfuit) simul cum ritibus quibus cōferebātur
minores ex ordine recēsentur, de quibus vt veteris ecclesiæ mos inno-
Cōcilium rescat, paucis dicendum erit. Olim itaque appellatione maio-
Aphr. 4 rum ordinum, Presbyterium & Diaconatus tantū veniebāt,
Vrban. 1. quos & scriptura tradit per impositionem manuum per Apo-
ca. nullus. stolos, in ecclesia fuisse collatos. Postea hypodiaconorū, hoc
60. dist. est subdiaconorum ordo inter maiores etiam relatus est, iob
1. Tim. 3 id potissimū, quōd subdiaconis perīde atque presbyteris ac
Tit. 1. diaconibus propter sacrorū contrectationem matrimonij v-
Inno. 3. c. sum iterdicere placuerit. At qui minores ordines in ecclesia
à multis. gerebant, alij erant Ianitores seu Ostiarij, alij Lectores, alij
de eta. & Exorcistæ, alij Acolythi. Ianitores dicebantur, quibus custo-
qual. ord. dia templi commissa erat, in hoc potissimum, vt astantes clau-
Ianitorū sis templi foribus, quoslibet indignos à liminibus sanctæ Dei
officium. ecclesiæ reiicerent, ac dignos tantum & inculpatos ad sacro-
 rum conspectū reciperent ac admitterent, idque nō sine ma-
Ancyra- gno iudicio ac discretionē inter infideles, hæreticos, excom-
nū & Ni- municatos, catechumenos, energumēnos ac pōnitētes varij
ce. concil. generis accuratē habenda, quod Ancyranum & Nicenū Cō-
Cōci. A- cilia planē indicant, & nos superius ostēdimus. Deinde Ostia-
phr 4. c. 9 rius custodiam habebat rerū ad vsum ecclesiæ pertinentium.

Hic

Hic quū ordinabatur, postquā ab Archidiacono instructus fuerat, qualiter ī domo Dei debeat cōuersari ad suggestio- nem Archidiaconi, tradebat ei Episcopus clauēs ecclesię de altario, dicens: Sic age quasi redditurus domino rationē pro his rebus quā his clauibus recludūtur. Et vt ordo iste inter ceteros esset minimus, tamen olim Ostiario Abbas obediē- tiam debebat: sed tunc alij erant monachi, alij clerici. Le- ctōres erant, qui quotidie lectiōes ex prophetis ac aliis bi- publicis scripturis veteris testamenti ad populū in ecclesia pu- blicē recitabant, quemadmodum etiā nūc in precibus Ho- rariis, præsertim Matutinis, eiuscemodi lectiōes, nō vt o- lim ad omnem populum instituendū, sed tantum ad presen- tem clerum, idque tamen, non ea mentis attentione, qua o- lim in veteri ecclesia, recitantur. Nam tum populus recita- tiōe verbi Dei per Lectōres saginabatur: nūc Lectōres quod recitant, vix ipsi intelligunt. Lectōr quum ordinabatur, fa- ciebat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fi- dem atque ingenium. Post hæc, spectante plebe, tradebat ei codicem de quo lecturus erat, dicens ad eum: Accipe & esto lectōr verbi Dei, habiturus, si fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cū eis, qui verbū Domini ministrauerint. Exorcistarū (qui latinē adiurantes siue increpantes dicūtur) officii seu munus erat, super Energumēnos siue baptizatos, siue catechumenos, hoc est super oēs inquietos, qui à spi- ritibus immundis vexabantur, aut dæmoniis illusionibus vel terculamentis agitabantur (veluti tempestate iactati) nomen Domini inuocare, & adiuratū spiritū immundū eit- cere, vel cōpescere, quod munus etiā synagoga nouit, quem- admodum locus Actōrum 14. ostendit. Atque vtinam id mu- neris in ecclesia hucusque diligēter retentū ac rectē admini- stratum fuisset, quod tum (nō dubiū) minus haberemus dia- bolicarū illarum superstitionū, imposturarū, technarū, ma- gicarū artium, & incantationū, quibus increduli quidā mise- re ludificantur, & in primis deplorate illæ mulierculę, quæ ad quæuis somnia diabolicis suggestionibus dānabiliter as- sentiuntur, totę in suam & proximī perniciem intentę. In- terim superstitione earū diabolo locū præbēte, vt in filios diffidentię operari possit. Quū ordinabatur Exorcista, acci- piebat de manu Episcopi libellū, in quo scripti erāt exorcis- mi, dicente ei Episcopo: Accipe & cōmenda memorię, & ha-

*Rit^o ordi-
nadi Ostia-
rium.*

*Cap. d. sub
diaco. 93.
dist.*

*Lectōrū
officium.
Veteris ec-
clesia mos*

*Amb. in
epistol. ad
Eph. ca. 4.*

*Rit^o ordi-
nadi lecto-
rem.*

*Cōcil. A
phr. 4. c. 8.*

*Exorcista
rū officii*

*Energū-
meni qui.
Dionys.*

*Cōcil. An
cyr. ca. 17*

*Pium vo-
tum.*

*Muliercu-
le illæ in-
cātatrices*

*ex diffidē-
tia misere-
iudifican-
tur.*

*Eph. 2.
Rit^o ordi-*

*nadi exor-
cistam.*

Acolytho beto potestatem imponendi manus super Energumēnū siue baptizatum, siue catechumenum.

rum officium. Acolythi dicti sunt, qui in hoc erant vocati, vt cōstitutos

Laodice- in maioribus ordinibus proximē comitarentur, ipsisq; ministrarēt. Acolyth⁹ enim græce, latine affectator, comes seu
num cōci- ministrans dici potest. Vnde olim & ministri generali voca-
ca. 22. & bulo dicebantur, vt subindicat Concilium Laodicenū cap.
24. 22. & 24. His postea mandatū est, vt cereos (quum in eccle-

Cerci quid sia Euāgeliū legeretur, & sacrificiū laudis celebraretur) pres-
significent byteris ac diaconibus ministrantes anteferrent, idque in si-
in ecclesia gnum letitiæ, vt vel sic fidelium animi ceremonia exteriori

Joan. 1. incitarentur ad contemplādā Euangelij lucem, atq; adeo
Ritus ordi- ad erigendam mentem ad ipsum Christū (qui est lux vera,
nandi aco- illuminans omnem hominem venientem in hunc mūdum)
lythum. debitasque laudes Deo per Christum dicendas prouocaretur.

Cōc. Aph Hi quum ordinabantur, ab Episcopo docebātur quali-
4. cap. 6. ter in officio suo agere deberēt. Et ab Archidiacono accipie-

Cero fe- bant cero ferariū cū cereo, vt scirēt se ad accēdēda ecclesiæ
rius. luminaria mancipari. Accipiebāt quoque vtreolum vacuum
Euchari- ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

stia ſāgui- Præter hos erant & Psalmistæ, id est cantores, qui tamen
nis Chri- inter ordines nō cōputabantur, quodd Episcopi ordinationē

sti. non expectarent, sed sola iussione presbyteri suum officiū
Psalmiste exequerētur, dicētib⁹ ipsis presbyteris: Vide vt quod ore cā-

Cōc. Aph. ras, corde credas: & quod corde credis, operibus cōprobes.
4. cap. 10 S

Refelluntur Vnt qui hosce minores ordines simul cū subdiaconatu
aduersarii (de quo statim dicemus) veluti humanum atq; etiam no-

Primitiua uum commentum rideant, qui hoc ipso se doctis omnibus
ecclesia a- deridendos propināt, quodd facile ex receptissimis authori-

ordines bus comprobari possit, primitiuam etiam ecclesiam eosdē
sentiarū, ordines reuēnter agnouisse, ac lōge sanctius quā in præ-

coluisse. sentiarū, coluisse. In primis siquidē ex vetustissima traditio-

gnouit or- ne accipimus, quodd & argumenta illa nequaquā noua, apo-

dines mi- stolicis epistolis præfixa restantur, Paulum Apostolū scri-

nones. pisse utrāque ad Thessalonicenses ab Athenis per Tychicū

Canones diaconem, & Onesimū acolythum, vt vel hinc cōstet, & Pau-

apostolo- li tempore acolythos ecclesiæ fuisse in ecclesiæ ministerium

rum recol- ascitos. Iridē Canones apostolici, quos Clemens Petri suc-

lecti per cessor recollet⁹ nobis reliquit, quos & Iustinianus Impera-

Clemētē. tor in Constitutionibus suis nouell^s, expressis verbis toties
apostolis

apostolis tribuit, quos item vltra longæuam, & cōstantem in ecclesia opinionem, sancta etiam sexta synodus (quum in con-
trouersiam denuò vocarentur) grauissima sententia agnouit.
Hi, inquam, apostolici Canones & Subdiaconi & Lectoris &
Cantoris expressim meminerunt. Dionysius Areopagita ve-
tustissimus citra controuersiam scriptor, & Ostiarij, & Lecto-
ris ac aliorum clericorum mentionem facit.

Deinde, inquit, ministrorum officio, sanctarum scriptura-
rum lectio suo ordine recitatur. Et paucis interiectis subiun-
git: Porro ministrorum alij quidem pro clausis templi forib⁹
stant, alij proprij aliquid muneris agunt. Quodd vero quidā
de authore libri subdubitant, negantes Dionysiu Areopagi-
tam, quem à Paulo conuersum legimus, eum librum conscri-
psisse, idq: potissimū ea coniectura ducti, quod putet illis tē-
poribus tantum vsum cæremoniarum non fuisse, ij sanè hac
ratione nihil apud nos efficiunt. Nam quod ad distinctissi-
mam rerum & ministrorum ecclesiæ ordinationem, & piarū
cæremoniarum obseruationem attinet, nemo vetustatis stu-
diosus, vt putamus, negabit, has in veteri ecclesia longe dili-
gentius quàm in nostra fuisse custoditas, atque adeò numero
cæremoniarum non adeò multum accessisse, licet pietati de-
cesserit plurimum. siquidem & Paulus apostolus vbique testa-
tur se hoc summo serio curasse, vt omnia honestè & secundū
ordinem in ecclesia fierent, ac quosdam ab ordine in ecclesia
rectè custodito plurimum laudat ac commendat. Rursus iu-
bet Thessalonicensibus, vt subtrahant sese ab omni fratre am-
bulante inordinatè, & non secundum traditionem quam ac-
ceperant ab ipso. Quid multis opus? Nōne prior illa ad Co-
rinthios epistola, magna ex parte occupata est in pijs cære-
moniis ac sanctis ecclesiæ moribus, etiam minutulus (quale est
quod mulier vetatur orare nudo capite) constituendis ac for-
mandis, sic, vt omnes ab ecclesia, reiciat, qui contentiose, ec-
clesiæ moribus oblectari velint. Quid quod alibi tam solici-
tus est Paulus de constituendis episcopis ac diaconis, deli-
gendisque viduis ecclesiæ ministraturis?

Vtrum quodd cæremoniæ atq: etiā Ordines isti minores
quos recensuimus: paulatim in contemptum venerint,
id cuiquam mirum videri nec debet, nec potest, modò vete-
ris ecclesiæ faciem ad nostram conferat. videbit enim penè
omnia, ipso rerum abusu sensim irrepente, vitiata esse. Olim

*Iustinianū
in autentic.
Vl. synod.
agnouit ca-
nones apo-
sto. ca. 25.
40. 41.*

*Diony. de
eccl. hier.
cap. 3.
Ostiarij.
De autho-
re lib. ec-
cle. hiera.
In veteri
ecclesiæ or-
do pul-
cherrimus
& pien-
tissime cæ-
ræmonie.
1. Cor. 14.*

*2. Thes. 5
1. Cor. 9.
& ca. se-
quen.
Titum. 1.
1. Tim. 3.
Qui fa-
ctum sit
quod ordi-
nes mino-
res sensim
in contem-
ptum ve-
nerint.*

Veteris ecclesiam quum Episcopus cū suis presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus ac Ostiariis singulis
Vide ano suis officiis intenti incuberent, quū laici ad Dominicum, (scilicet
tationes enim cathedralis ecclesia nuncupabatur) non confabulandi
B. Rhena seu de rebus friuolis cogerrandi, sed magis lectionū, concionū,
ni in Euse & sacri audiendi, participandi; corporis & sanguinis dominici,
bium Ec- ac precum gratia cateruatim cōfluere: quū episcopus
cl. hist. lib. sincere tractaret ac dispensaret verbū Dei, populus religiosa
9. cap. 9. attentione ac reuerētia auscultaret, nō vt verbū hominis,
Dominica sed vt verbum Dei: cū sacerdos reuerētissimē tractaret
templa ap mysteria, & populus totus ad ea, quæ agebātur intentus, hæc
pellata sut omnia religiosē veneraretur. cū Catechumeni, Energumēni,
in quibus Pœnitētes, & cætera plebs sancta in suas quique classes distributi,
propter do clericorum monitis parerent: rursus cū Clerici in
minū co suo quisque officio, quæ singuli singula gerebant, non cessarent,
ibant, vn- sed pulcherrimo ordine quisque quod agendum receperant,
de Germa mutuo subseruientes, exequerentur: nōne tū ecclesia
ni etiā nū plurimum habebat, non solum alacritatis, sed etiā maiestatis:
episcopa- Nōne vim magnam habuisse existimandus est legitimus ille
lia templa & pius cōuentus, qui prophanos in admirationē sui rapiebat,
Domi. vo sicut Paulus testatur, idiotam aut incredulum ingressum
cant. ecclesiā sanctorum, procidere in faciē suam, & adorare Deū,
1. Cor. 4. profitentem quodd verē Deus sit in medio eorum? At postea
Ordo ve cum ecclesiæ cathedrales primū in monachorum, deinde in
teris eccle canonicorum collegia cōmutatæ, & minores Parochiæ prope
sic penē Dominicū exedificatæ, & in singulis singuli Parochi minores
confusus. constituti sunt, coeperuntq; hi parochi in suis quique Parochiis
 ecclesiastica officia, quæ olim in Dñico, distincti clericorū
 ordines gerebant, indiscriminatim obire ac peragere: factum est,
 vt vix vmbra veteris ecclesiæ nostris cathedralibus ecclesiis (quæ
 nunc magis deambulationibus ac prophanis colloquiis, perinde
 ac fora publica à plebe fœdātur, ac nulla penē pietate inuisuntur)
 remanserit. Adde quodd nemo ferē nunc suo officio ad veterem
 morem fungatur, nomīnātum retinemus, munus nemo exequitur,
 sed in pueros seu cōductios passim relegatur. At olim q̄ non fuerit
 contemnendum etiam illud inter cetera minimū munus. Ostia-
 riorū in veteri ecclesia, vel opima illa stipēdiā, ecclesiā cathedraliū
 custodibus (qui & thesaurarij vocantur, in locū la-
 nitorū surrogatis) cōstitutā, satis indicāt, quæ quū illi per-
 cipiant,

*Olim officiū Ostia-
 rij nō fuit
 contēnen-
 dum.*

cipiant, de officio etiam Ostiariorum ad veteris ecclesie morem exequendo, cogitare merito debebunt. Lectorum officium partim in pueros, partim canonicos promiscue relegatum est, sed qui neque populo, neque clero, quin nec sibi ipsi, saltem ad veterem illum ecclesie morem, hoc est ad edificationem, legunt. Nam quocumque est qui quod ore legit, corde percipit, & quod corde credit, operibus comprobet? Exorcistarum officium penè totum obsoleuit, ut vix vestigium eius appareat. Acolythi munus pueris (quos chorales vocamus) demandatur. Vides quàm sint omnia confusa, ac in diuersum mutata, color sanè optimus in colorem pessimum, ut mirum esse non debeat, si heretici videtes vix quenquam ex destinatis ecclesiastico ministerio, suo officio fungi, officiis simul (quæ solis tantum vocabulis retinentur) cum personis illudant. Utinam Deus optimus maximus, repurgatis omnibus abusus ac sublati erroribus vniuersis, ecclesiam suæ maiestati quandoque restituat: quod ubi factum erit, tum facile cuius persuadebitur in veteri ecclesia non solum minores ordines, sed & ceremonias quas Dionysius ille recenset, extitisse. Consentit autem Dionysio beatus ille Ignatius martyr, Ioannes Apostoli discipulus, qui in epistola quam ex Philippis ad Antiochenes perscripsit, minores ordines simul cum maioribus ad vnum ferme omnes nominatim recenset. Saluto, inquit, sanctum presbyterum vestrum, Saluto sanctos diaconos. Item, Saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atque confessores. Saluto custodes sanctarum portarum, Diaconissas quæ sunt in Christo. Saluto susceptrices Christi virgines, quas ego nutriui in Domino Iesu. Saluto pudicissimas virgines. Saluto plebem domini à minimo vsque ad maximum, & omnes sorores meas in domino. Itidem Clemens Petri successor, & proximi quique post eum Romani pontifices, inter quos est Anacletus, Subdiaconorum & reliquorum ministrorum meminerunt. Denique vetustissima illa Concilia, quæ totus penè recipit orbis Christianus, Ordines minores in ecclesia semper extitisse comprobant, veluti Laodicens. cap. 23. & seq. Calcedonense. 4. cap. 6. & seq. Toletan. 1. cap. 4. Toletan. 4. cap. 40. Bracharense. 1. cap. 28. & seq.

Quin & diuus Ambrosius post Cyprianum ac reliquos patres palam testatur, non tantum maiores, sed & minores hosce Ordines, non omnino humanitus, sed magis di-

*Abusus
Ordinum
minorum.*

1. Cor. 14

*Corrupti
mores ec-
clesiæ mi-
nistrorum
hereticis
causant
subsannā-
di præbet.
Pii voti.*

*Dionysius
Ignatius
in epist. ad
Antioche-
ses.*

Ostiarii.

Clemens.

Anacletus.

*Amb. in
epistol. ad
Eph. c. 4*

*Minores
ordines ex
Christi au-
thoritate
in ecclesia
constituti.
Act. 6. 7
& 8.*

Deut. 8.

Matth. 4.

*Quid tri-
buatur in
collatione
minorum.
Ordinū.*

*Olim ad
presbyte-
rū grada-
tim voca-
bantur in
minoribus
ordinibus
explorati.
1. Cor. 3.
Ambro.
Theodo-
sius. Im-
perator.*

*Officium
subdiacono-
rum.*

*In veteri
ecclesia
oblaciones
ad altare
largiter
fiebant.*

uinitus & ex Christi autoritate in ecclesia institutos fuisse. Nam in commentariis in epistolam ad Ephesios, in eum locum nempe: Et ipse quosdam quidem dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in edificationem corporis Christi, &c. Ambrosius ipse non est veritus dicere, in Apostolorum locum Episcopos successisse, Prophetas verò explanatores & interpretes esse scripturarum, qui ordo non potest esse presbyterij, Euangelistas verò diaconos, sicut fuit Philippus, qui etsi non fuit sacerdos, euangelizare tamen possunt sine cathedra, quemadmodum & Stephanus & Philippus memoratus. Pastores verò sint, ac esse possint lectores, qui lectionibus saginent populum audientem, quia non in pane tantum viuunt homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Magistri autem sint exorcistæ, quia in ecclesia ipsi compescunt & verberant inquietos. Hæc ille. Itaque non dubium est, Ambrosium in ea etiam sententia fuisse, ut qui in hos minores Ordines cooptarentur, eisdemque dignè reciperent, gratia quadam cōmuni, ut eisdem etiam rectè, hoc est in ecclesiæ adificationem uti ac defungi possint, utq; ea quæ in ecclesia pro ratione cōcrediti muneris agerent, rata essent. Constat autem Ordines istos minores veluti gradus quosdam fuisse, per quos explorati, gradatim ad maiores pertraheretur, nisi aliud diuina reuelatione fuisset indicatum. nam & Paulus vetat neophytum Episcopatum suscipere. Iam qui in nullum horum ordinum essent asciti, Laici appellabantur, qui & cancellis olim ab altari, dum sacra mysteria celebrarentur, arcebantur, quemadmodum ex Concilio Moguntino relucet. Atque hinc factum est, ut Ambrosius Theodosium tamen Imperatorem, atque etiam Christianum & pium virum, in choro inter sacerdotes cōsistere, & clericorum sedilia occupare vetuerit, censens ordinum Ecclesiasticorum rationem non contemnendam, ac decorum non minus in ecclesia quàm in synagoga seruandum.

Restat ut de subdiaconatu ac cæteris maioribus ordinibus paulo latius dicamus. Hypodiaconorum munus in eo situm fuisse, ut diaconorum officiis maximè subuenirent, ac eorum præceptis parerent, vel ipsum vocabulum indicat. Inter alia vero ipsorum officij erat, oblaciones quæ à fidelibus in templo inferebantur, suscipere, ac Leuitis seu Diaconis altaribus

taribus

taribus superponēdas deferre: quæ certè in veteri Ecclesia fiebant, vt ad victum, cum sacerdoti ac cæteris ecclesiæ ministris, tum pauperibus sufficerēt, vt nemo eum morem ridere possit, qui veteris ecclesiæ consuetudinē nouerit. Nā & Paulus testis est, eum qui altario seruit, debere etiā de altario viuere, vt interim silcamus quæ Apostolus de collectis in sanctos faciendis, ad Corinthios diligentissimè perscripsit. Nec dubium, fideles ecclesiæ primitiæ, Pauli doctrina edoctos ac incitatos, has oblatiōes liberaliter ac hilariter attulisse. Postea, cū sacerdotia seu beneficia ecclesiastica in vsum ministrorū erecta ac dotata sunt, mos iste oblationes ad altare faciendi, paulatim imminutus est, tandem penè totus obsoleuit. Interim tamen necessitas ipsa coget, vt in parochiis, quæ nullos habent destinatos prouentus, aut stipendia, quibus alatur ecclesiarum ministri, mos iste aut renouetur, aut alia certe via ipsis ministris prouideatur, saltem in eum modū quem in canonibus prouincialis nostri Concilij indicauimus, ac præscriptum. Nam omnino dignus est operarius mercede: & lex vetat, ne obligemus os boui trituranti.

Deinde subdiaconis incumbēbat, vt tantum de oblationibus, id est cōsecrandis hostiis (quæ nunc oblata vocamus) super altare ponerent, quantæ sufficere possint populo: olim enim populus frequentissimè communicabat.

Postea etiam subdiaconis, quod prius solis diaconis incumbēbat permixtum est: nempe Epistolam ad populum pronuntiare, calicē & patenā ad altare Christi deferre, ac Leuitis tradere. Vtreolū quoq; & mappam tenere, episcopo, presbyteris & Leuiticis aquam lauandis manibus ante altare præbere, Corporales (vt vocant) & pallas & substratoria lauare. Si quidem hæc, atq; adeò omnis attrectatio rerum sacrarum, veluti calicis, corporalis, & similium rerum, laicis vetita erat, quod & in Canonibus Concilij nostri prouincialis cauimus.

Denique, hoc erat subdiaconis cum Diaconibus commune, quod sacris induti vestimentis episcopo sacrificanti testes altarent, custodientes eum à malis hominibus, & consensum præbentes sacrificio, quemadmodum Anacletus meminit.

Legimus quoque Fabianum pontificem septem subdiaconos in hoc ordinasse, vt septem notariis imminerent, & gesta martyrum veraciter ex integro colligerent, ac ipsi pontifici rimāda manifestaret: idque propterea ne aliqua in eis illatio in-

1. Cor. 9.
2. Cor. 8. 9.

Omnino curandum vt Parochis suppetat victus
Matt. 10.
1. Tim. 5.
Deut. 25.
1. Cor. 6.
Oblata.

De consecra dist. 1. ca. episcop.

De subdiaconis, qui ad gesta martyrum conscribenda deputati erant.

uenirent, ex qua fidelibus scandalū oriatur. Fuit quidem vit ille pie motus, sed votis suis nō succēssit euentus, quod in locum verē gestorum quādam Legandæ sanctorum (vt vocāt) suspectissimæ fidei, non sine offendiculo plurimorū sint suspectæ, quod & Gelasius Pontifex quæritur: atque vtinā summus Pōtīfex adhuc viris aliquot iuxta doctis ac piis hoc negotij delegaret, vt norhā à veris, germana ab adulterinis discernērent, quod hoc ipso hereticis enī ecclesiam subfannandi multa ex parte adimeretur. Et quanuis subdiaconatus nūc inter maiores ordines (vt diximus) computetur, subdiaconi tamen cum ordinantur, manuum episcopaliū impositionem non suscipiunt, quod de diaconibus & presbyteris Apostolus præcepit.

*Gelasius
in decreto
de apochry
phis scri
pturis.*

1. Timo. 3.

Tit. 1.

*Diacono
rū officij.*

*Ecclesia
ministorū
& paupe
rum in ve
teri eccle
sia summa
cura habe
batur.*

Act. 2.

Acto. 6.

1. Timo. 5

Act. 6.

Acto. 6.

*Diaconi
per manus
impositio
ne ordina
ti.*

Diaconi græcè, latinè ministri dicuntur, quod toti ecclesie seu congregationi ministraret, potissimum autem episcopis & presbyteris. In primitiua ecclesia (vt paulo ante attigimus) summa ratio, ecclesie ministrorum ac pauperum habebatur, agebaturque hoc præcipua cura, ne quis in ecclesia egeret: quin tanta erat mutua inter primos illos Christianos charitas, vt omnia pariter communia haberent, possessiones & substantias venderent, & pretia eorum quæ vendebant, afferrent, & ponerent ante pedes Apostolorum: qui tum singulis diuidebant, prout cuique opus erat, vtebanturque etiam in hoc ministerio viduarum, quæ se ecclesie consecrasset, dedidissentque. At cum postea crescēte numero discipulorum, Græci aduersus Hebræos murmurarent, eo quod despiceretur in ministerio quotidiano viduæ eorū, viderentque Apostoli sese huic munerī vacare non posse, conuocata multitudi ne discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & fide, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Qui sermo quū placuisset toti multitudini, elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, ac alios sex, quos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt eis manus. Erat ergo & ecclesie ministrorum in primis demandata. Deinde, vt testatur Clemens, diaconi veluti Episcoporum oculi erant, oberrantes & perlustrantes cum verecundia, actus totius ecclesie perscrut.

perscrutantes diligentius, si quem vidissent vicinū fieri precipitio & proximum esse peccato, vt referrent hæc ad Episcopum, vt cōmoneri ab eo possit is qui in præcipitium lapsus est, vt reuocet pedem, & nō corruat in peccatum. Negligentiores quoq; & eos qui rarius ad audiendū verbum Dei, nec sollicitē ad Episcopi tractatū accedebāt, ipsi commonefaciebāt ac hortabātur. Præterea (vt Euaristus ait) custodiebant Episcopum prædicantem, ne ab insidiatoribus quoquo modo infestaretur, aut læderetur à suis, aut verba diuina detrahendo aut insidiando polluerentur vel despicerentur. Itē, Diaconorum officium est, episcopis & sacerdotibus assistere quum sacra mysteria tractāt, & quum sacramenta benedicūt ac administrent. Præterea nomina catechumenorum recitare, ordinādos Episcopo offerre, ac testimonium de eorū vita & conuersatione præbere, componere mensam dñi, oblationes inferre & disponere in altari, præmonere aures habere ad dñm, Euangelium & Epistolam ad populum pronūciare (etsi nunc Epistola per subdiaconum recitetur) atque adeo prædicare & hortari, sed sine cathedra, pacē annunciare, sacramentum Eucharistiæ à sacerdote consecratum erogare ac dispensare populo, vt sicut erat in sacerdote ministratio, ita in ministro dispensatio sacramenti. Ne verò putes, hæc posteriōra diaconi officia recens inuentum esse, inuenies Hieronymum ad Rusticum Episcopū Narbonensem, hæc omnia pene diacono tribuere. Nec vti vanum commentum existimandum est, quod de beato Laurentio martyre, beati Sixti diacono, legimus. Is siquidem vtrunque ministerium in ecclesia gessit, nam & thesauros ecclesiæ pauperibus fidelissimè distribuit, & Sixto pontifici in his quæ ad Deum erant, indiuiduus assistit minister: quem, quum ad mortem traheretur, sic acclamasse fertur: Quo progredieris sine filio pater? quo sacerdos sancte sine ministro properas? Tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueuerat. Quid in me ergo displicuit paternitati tuæ? nūquid degenerem me probasti? experire certè vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti dominici corporis & sanguinis dispensationem. Videntur autem esse diaconi in ecclesia suffecti Leuitis synagogæ: quo fit, vt & ipsi Leuitæ appellentur. Quod autem Leuiticæ tribus à patriarcha Leui originem ducentis, officium fuerit, libri Leuiticus & Numerorum explicant. Præcepit siquidem domi-

X ij

Euaristus.

*Hiero. ad
Rusticum,
Narbonē.
Episcopū.
Sixtus.
Laurentius.*

*Diaconi.
Leuitæ.
Num. 3.
Synagogæ*

DE SACRAMENTO

Nume. 14 nus Moyſi, & poſt ordinationem Aaron & filiorum eius, tota tribus Leui ad diuini cultus miniſteria prout ordinaretur & conſecraretur domino, & ſeruiret pro Iſraël coram Aaron & filiis eius in tabernaculo, vtq; geſtaret arcam & tabernaculū & omnia vaſa eius, & in circuitu tabernaculi ex cubaret, ac in transportando tabernaculo ipſi deponerent, rurfumq; com-
Nume. 18 ponerent. Iubebantur autem à vigintiſq; annis & ſupra ſeruire in tabernaculo. Vides ergo quomodo eccleſia in diaconis repræſenter, quod Moyſes de tribu Leui ex diuino mā dato ſtatuit. Quum itaque diaconi munus in eccleſia non ſit vulgare, nō erat temerē cuiquam cōmittendum, ſed cum magna ac diligenti exploratione, quod ab Apoſtoliſ diligenter obſeruatum eſt. Proinde q; Paulus requirit diaconos eſſe pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpelorum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura. Et hi, inquit, primū probentur, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. Poſtea diaconibus bene miniſtrātibus pollicetur, q; gradum bonum ſibi acquirant, & multam fiduciā quæ eſt in Chriſto Ieſu. Hæc fuſius viſum eſt attingere, vt ſaltem intelligant noſtri diaconi, quod miniſterium in eccleſia ſuſceperint, cuius vix vmbra repræſentant. Nā quod po-
1. Timo. 3. tiſſimum ipſorū officiū erat, propemodum penitus abolitum cernimus: q; nunc diaconi nullam penē gerant pauperum curam, quanuis vicīſim laicos reperiās hodie quā paucos, qui vt in primitiua eccleſia largi ſint in cōſerendis eleemoſynis, in eccleſiæ miniſtros ac pauperes diſtribuendis, quæ olim tam liberaliter in eccleſia in manus diaconorum deportabantur, vt theſauri nomen acciperent, quem certē maximum expendit Laurentius Et Chryſoſtomus teſtis eſt, eccleſiā Conſtantinopolitanam ſuo tempore aliquot millia pauperum a-
Ibidem. luiſſe. Gregorius item quotidie multa millia pauperum Virginiū & viduarum ſuſtētauit. Atque vtinam tam pius eccleſiæ mos in eccleſiam reuocetur: quod quomodo tentandum ſit, in Canonibus Concilij noſtri prouincialis oſtendimus. Diaconus quum ordinatur, ſolus Epīſcopus qui eum benedicīt, manus ſuper illius caput ponit, quia non ad ſacerdotiū, ſed ad miniſterium cōſecratur. Olim in ſingulis ciuitatibus, tamenſ paruis, ſeptem erant diaconi, preſbyteri autem ſecundum loci rationem plurimi interdum erant. Quo factum eſt temporum ſucceſſu, vt diacones paucitas honorabiles, preſ-
Vix vmbra vetis eccleſiæ re'memur
Veteris eccleſiæ pietas in pauperes.
Chryſoſto. in Matth. homil. 70.
Gregorius Cōci. Cartha. 4. ca. no 4.
Ex concil. Neocaſa. c. legimus. 93. diſt.
 byteros

byteros turba contempribiles fecerit, adeò, vt in quibusdam ecclesiis diaconi se presbyteris anteferre præsumerent, quorum supercilium diuus Hieronymus ad Euandrum grauiter reprehendit. Eligebant præterea diaconi ex se, quem industrium nouerant, quem Archidiaconum nuncupabāt. Hodie paucissimos reperias qui hunc ordinem à sacerdotio separatim gerant, præterquam in cathedralibus & collegiatis ecclesiis, ubi ex Canonicis quidam diaconi canonici appellantur, qui hoc solo diaconi sunt, quòd interdum lectionem Euangelij in Missa pronunciant, & in capitulis, quæ disciplinæ vocant, quasdam partes in delinquentes sibi vendicant.

Presbyteri, qui summum in ecclesia ordinem gerunt, latine seniores appellatur, quo nomine presbyter Petrus cōpresbyteros suos appellat. Seniores, inquit, qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum, &c. Seniores autem appellati sunt, non tam ob ætatem vel senectutem, sed magis ob morum grauitatem & sapientiæ doctrinam, quæ in ipsis quammaximè debent elucere. Nam vt scriptum est, Senectus venerabilis est, non diuturna, nec annorum numero cōputata. Cui enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Quod & Paulus in Timotheo episcopo ac presbytero testatur: nemo, inquit, adolescentiam tuam contemnat, sed exemplū esto fidelium in verbo, in cōuersatione, in charitate, in fide & castitate. Et post pauca: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Dicuntur etiā qui ex hoc ordine sunt, Sacerdotes, à sanctificando seu à dando vel conficiendo sacra. Cōsecrant enim & sanctificant corpus Christi. Hunc ordinem surrogatum esse cōstat in locum minorum sacerdotum veteris legis. Quum enim Moyses Aaronem in summum pōtificem cōstituisset, filios eius vnxit in minores sacerdotes. Ad eundem modum Christus primum duodecim elegit discipulos, quos & Apostolos vocauit, quorum locum in ecclesia obtinent Episcopi: deinde alios septuaginta duos discipulos designauit, quorum locum in ecclesia tenent presbyteri. Non est tamen putandū episcopos alium in ecclesia ordinem à presbyteris cōstituisse. Nam in primitiua ecclesia iidem erāt episcopi & presbyteri: quod apostolorum Petri & Pauli epistolæ, diuus quoq; Hieronymus, ac cæteri ferè omnes veteres ecclesiastici scriptores, attestatur, & præsertim locus ille. 1. Petr. 5.

*Hiero. ad
Euandrum.
c. legimus.
63. dist.*

*1. Petr. 5.
Presbyteri
seniores.*

Sapient. 4.

*1. Timo. 3.
Ibidem.*

*Sacerdotes
vnde
dicti.*

Exod. 29.

Matt. 10.

Apostoli.

Lucæ 10.

LXXII.

discipuli.

Philip. 1.

DE SACRAMENTO

1. *Timo. 4.*
Tit. 1.

Act. 20.

*Sacerdotiū
summus or
do in eccle
sia cuius
sunt multi
gradus.*

*Episcopi
cur sic di
cti.
Antistites
Præsules.
Pontifices.*

*Archiepi
scopi.
Metropo
litani.
Patriar
che.*

*Tres pa
triarche
olim.
Rom. pon
tifex quo
modo cæ*

ad hoc commonstrandum euident est. nam quum dixisset Pe trus presbyteros qui in vobis sunt, precor ego compresbyter & testis pñsionum Christi & futurae quæ reuelenda est glo ria particeps, subiecit: Pascite seu regite eum qui in vobis est gregem Christi, & inspicite non ex necessitate, sed volunta te iuxta Deum. Quoquidem græcè significantius dicitur *ἐπισκοπῆτε*, id est superattēdentes, vnde & nomen episcopi tractū est. Quamobrem sacerdotiū summus ordo in ecclesia existimatur. Interim tamen nemo ignorat hunc ordinē rur sum ordine quodam officiorum ac dignitatum distingui. Nā quidam sunt Episcopi, qui & pontifices, Antistites seu præsules, quidam Archiepiscopi seu Metropolitanī, qui lā Prima res, quidam Patriarchæ, quos omnes dignitatē antecellit Pa pa ecclesiasticæ dignitatis apicem tenens, cuius dignitas re spōdet ad summum pontificatum veteris legis: quæ graduum presbyterij distinctio ad sectas comprimēdas facta est. Nam vt Hieronymus ait, quod postea vnus electus est ex sacerdo tibus qui ceteris preponeretur, in schismatis remediū factum est, ne vnusquisq; ad se trahens ecclesiam Christi rumperet.

E piscopum diuvs Hieronymus in loco iam citatō, super attendentem, & Ambrosius de dignitate sacerdotali cap. 6. superinspectorem interpretantur, qui & speculator dici po test. Antistites & Præsules dicti sunt, quod ceteris dignitate præminerent. Pontifices (si Scæuolæ credimus) dicebantur à posse & facere, quanuis Terentius Varro eos à ponte dictos arbitretur, quod ab iis Sublīcius factus sit primum, nomen à gentilitate in Christianismum translatum. Et vt Romani ve teres, olim minores & maiores pontifices, & inter hos vnum summum, qui omnes sacris præerant, habebant: ita & nos in Christianismo easdem denominationes seruamus. Archiepi scopi dicti sunt, tāquam primores Episcopi qui & Metropo litani seu Metropolitæ appellati sunt, à Metropoli, id est à matre ciuitate, quasi eius ciuitatis quæ totius puinciae veluti mater est, episcopi. Patriarchæ dicti sunt, veluti primores seu summi patres, horum ante Cōstantinū Imperatorē numera bantur tres tantū, nempe Romanus, Antiochenus & Alexan drinus, nā principio sub Antiocheno erat Hierosolimitanus, post Constantinum additus est quattuor Cōstantinopolitanus, horum summus est Romanus, non quod ordine sacerdotij cē teros antecellat, sed magis plenitudine administrationis re giminis

giminis ac potestatis. Hanc enim apud vnum esse oportet in
ecclesia, vt ecclesie vnitas monstretur ac conseruetur. Exertē
dixit Anacletus, ceteros apostolos cum Petro pari cōsortio,
honorem & potestatem accepisse, sed tamen sacerdotij prin-
cipatū Petro (cuius successorem vetustissimi quique scripto-
res pontificem Romanum esse cōstantissime perhibent) tri-
butum, vt ab vno post Christū sacerdotalis ordo pēdere vi-
deretur. Quod beatus Cyprianus hisce verbis confirmat: Lo-
quitur (inquit) Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, quia tu es
Petrus, & super istam petram edificabo ecclesiam meā, & por-
te inferorū nō vincent eam. Tibi dabo claues regni cōlorū:
& quæ ligaueris super terrā, erunt soluta & in cōlis: & quæ-
cūque solueris super terrā, erūt soluta & in cōlis. Et idē post
resurrectionē dicit: Pasce oues meas. Et quāuis apostolis om-
nibus post resurrectionē suam parem potestātē tribuat & di-
cat: Sicut me misit viuēs pater, & ego mitto vos: Accipite spi-
ritum sanctum: Si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si
cui tenueritis, tenebūtur; tamen vt vnitatē manifestaret, vni-
tatis eiusdē originē ab vno incipientē sua auctoritate dispo-
suit. Hoc erat vtiq; & ceteri apostoli quod fuit Petrus, Pa-
ri cōsortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab v-
nitate proficiūc, vt ecclesia vna monstretur. Et post pauca:
Quā vnitatē firmiter tenere & vindicare debemus, maxime
Episcopi, qui in ecclesia præsident, vt episcopatum quoq;
ipsum vnū atque indiuisum probemus. Episcopatus vnus est,
cuius a singulis in solidū pars tenetur. Hec ille. Et Hierony-
mus ad Euagriū testatur, Episcopū siue Romę, siue Eugubij,
siue Constantinopoli, siue Regij, siue Alexandrię, siue Thebis,
breuiter vbicūque existentē, eiusdē esse meriti, eiusdē etiā
sacerdotij. Sacerdotij ergo potestas, res spiritalis est & incor-
poralis, quæ diuidi nō potest. Hanc singuli episcopi in suum
quisque gregē in solidū possident, sed pōtifex Romanus (ve-
luti illius successor, in cuius persona Christus hanc potestātē
ecclesie tradidit) hanc in vniuersum super totū gregē Chri-
stianū tenet, quā & exercere poterit ac debebit, vbi viderit
re postulare. In hoc enim cōstitutus est, vt fratrum suorū ne-
gligētiam suppleat: quod planē Christus indicare voluit, cū
Petrum alloquitur: Simon, Simon, inquiens, ecce satanas ex-
petiuit vos, vt cribraret sicut triticum: Ego autē rogauī pro
te, vt nō deficiat fides tua, & tu aliquando cōuersus, cōfirma

Y iiii

teris pre-
stet.Anacletus
cap. in no-
uo testa-
mento. 91.
distin.Cyprianus
Matt. 16.Ioan. vlti.
Ioan. 20.
Vnitatis
cōseruandę
causa vnus
alys pręla-
tus est.Vnus epi-
scopatus.Matt. 16.
Ioan. vlt.

Lucę. 22.

Simile.

Vide Bernar. ad Eugen. lib. 2.

Episcopi vocati in partē sollicitudinis.

Ioan. vlti.

Episcopo vocati in partē potestatis ordinis. sed nō iurisdictionis.

Ioan. 20.

Matth. 16.

2. Cor. 10.

Ephe. 4.

Clavis ordinis i omnibus sacerdotibus eadem.

Vide ca. si quis suadē diabolo. 17. q. 4. c. nō dubiū. c. de his. c. quāvis. de sentent. excomm.

Hier. Da maso papie Amb. Siricio.

fratres tuos. Quòd si nō satis itelligis quī fiat vt par sit singulis Apostolis potestas, & tamē Petrus principatū gerat, accipe simile: Paterfamilias pluribus seruis negotiandi prouinciam ex aequo partitur ac demādat: ne tamen negotiationis vnitas dissipetur, vni ex eis potestatem facit, vt is non tantū in suam partē, sed & in aliorū partes respiciat, & sicubi aliquis ex conseruis in officio cessauerit. eum vt ad functionē suam reuocet, ac prospiciat, ne cōmunis negotiatio iacturā patiatur. Quamobrem ceteri Episcopi rectē dicūtur vocati in partē sollicitudinis, summus verò Pontifex in plenitudinem potestatis: habent enim illi sibi assignatos greges, singuli singulos: huic vniuersi crediti sunt. Cū enī Christus teritiō interrogasset Petrum, num se plus aliis diligeret, atq; ille respondisset, Tu scis Domine quia amo te, subiunxit, Pascue oues meas. Quod tam exerte à Christo ad nullum alium ex Apostolis singulatim dictum reperimus.

Dicimus autem ceteros Episcopos vocatos in parempotestatem ordinis, sed nō iurisdictionis. Idq; nō sine ratione. Potestas enim ordinis collata est pariter omnibus apostolis. Potestas verò iurisdictionis propriē collata est toti ecclesie, idque in personā Petri. Romanus ergo pōtifex, quod ad clauem iurisdictionis attinet, maiore habet ligandi ac soluendi potestatem quā ceteri. Ipsi enim pro tēporum & rerū necessitate in edificationem ecclesie potestas est cōdendi leges seu canones, quibus cōtumaces ab externo ecclesie cōsortio repellat, & vicissim respiscentes solus recipiat & recōciliet. Hæc tamen clavis iurisdictionis, clauē Ordinis quibullibet sacerdotibus cōmissam (quæ consciētiam ipsam astringit vel soluit) nō remoratur, modò qui clauē iurisdictionis legatus est autoritatē Apostolicæ sedis non contemnat, sed potius se respiscentem contestans. re ipsa probet se in eā angustiam deuenisse, vt omnino ei potestas nō sit Apostolicam sedem, priusquam absoluat, absque corporis periculo securē ac tutò ad eū ac interpellandi. Quamobrem potestatem absolueudi quantūlibet criminosos in extremis cōstitutos (quòd ad forum conscientie attinet) apud quoslibet sacerdotes esse constat. Porro Papæ nomen, nō est tam recens aut infrequens in ecclesia, vt quidā contendunt. Quin potius frequētissimū fuit sanctis patribus. Hieronymus liquidē Damasus Pape scribit. Et Ambrosius Siricio Papæ lib. 10. Epist. 81. licet nō inficiemur

ciemur hoc nominis olim non soli Romano pontifici tributum, cum & Augustino ascriptum reperiatur.

Presbyterorum officium, in primis in prædicatione verbi, dein in cōficiendo corpore & sanguine dñico & ceteris sacramentis administrandis (confirmationis tamen & Ordinis, quæ solus Episcopus ob ecclesiæ vnitatē retinēdam administrat, exceptis) denique in orando Deū pro totius ecclesiæ & populi Christiani prosperitate, sitū est. Hęc munera sacerdotes toto conatu amplecti cōtuerit. In his propemodū solis exerceri, minoribus officiis interī in alios reiectis. Nam verbum apostolici senatus est: Non est equum nos derelinquere verbū Dei, & ministrare mēsis. Et post pauca: Nos verō orationi & ministerio verbi instantes erimus. Diximus autē de hac re latius in canonibus Concilij nostri, titulo De officio ac vita clericorū generatim: item titulo De Parochiis ac eorū vicariis. Quod autē sit officiū Episcopi. Canon primus atq; adeo totus titulus De munere episcopali declarat. Quales etiā in episcopos ac sacerdotes eligi ac cōstitui oportet, Paulus ad Timotheū scribens ostēdit. (Illic enim episcopi appellatione etiā presbyter continetur.) Archiepiscopi & Primates olim cōfirmabant episcopos. Sic enī legimus in Canonibus Concilij Niceni, cap. 4. Potestas sanē vel confirmatio pertinebit ad singulas prouincias ad Metropolitanū episcopum. Et vt summus Pontifex ceteris omnib⁹ iurisdictione præminet, sic Archiepiscopi episcopis. Quia de re in reb⁹ ecclesiasticis rectē ab episcopo ad archiepiscopū appellatur. Patriarchæ præter Romanum, curam gerebant totius ecclesiæ sub ipsorum patriarchatu (vt ita dicamus) constitutæ. At Romanus sollicitudinē gerit non Romanæ tantū, sed & vniuersæ ecclesiæ toto terrarū orbe in Christo cōgregatæ, vt dicere possit cum Apostolo: Ministri Christi sunt & ego. Quin plus ego, in laboribus plurimis, & præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarū. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Itidē nec erubescit cum Apostolo gloriari de potestate sua, quam dedit ei Dominus in ædificationē, nō in destructionē. Episcopus cum ordinatur, duo episcopi ponūt ac tenēt euangelicum codicem super caput & ceruicem eius & vno super eum fundente benedictionē, reliqui omnes episcopi qui adsunt, manibus suis caput eius tīgunt. Presbyter

*Officium
presbyterorum quo
situm sit.
Hierony.
ad Euag.
cap. legimus. 93.
dist.*

*Acto. 6.
Ibidem.*

*Officium
episcopi,*

*1. Tim. 3.
Hierony.
ad Euag.
Archiepi
secporum
officiū cōfirmare e
piscopos.
Cōci. Ni.
cap. 4.
Patriarcharū officium.*

2. Cor. 11

*1. Cor. 10
Ritus ordinandi episcopū & presbyterum.*

DE SACRAMENTO

*Ministro
riorū ec-
clesiastico
riū ordine
nihil pul-
chrius.
Vnitatis
nexus Or-
do.
Ecclesia
inuisibilis.
Visibilis.*

verò cum ordinatur, episcopo cum benedicente, & manum super caput eius tenete, etiā omnes presbyteri qui presentes sunt, manus suas iuxta manus episcopi super caput illius tenent. Hoc ministerium ordine, quē ecclesia, (diuina profectò dispositione) recepit, nihil pulchrius, nihil speciosius, nihil vtilius aut necessariū magis. Ecclesie multē sunt diffinitione locorum & personarū, quemadmodū Paulus ait: Sicut in omnibus ecclesiis doceo, sed vnica est professione fidei, & sacramentorum communione. Huius vnitatis veluti quidam nexus est, ordo: quo soluto, necesse est vt amabilis illa ecclesie cōcordia dispareat. Vt autem contendant quidā, ecclesiā inuisibilem esse, quod de ecclesia prędestinatorum nō negamus: nihilo secius (vt opinamur) nobis concedent Ecclesiam etiā visibilem, quā bonis habet admixtos malos, visibilem fidei professione, & sacramentorum communione sociatos. In hac certē Ordinem esse oportebat, qui exordiū ab vnius auctoritate recipiēs, in numerosam ministeriorum Dei multitudinē pulcherrima serie diffunderetur, ac veluti in plurimos ramos per vniuersum orbē extēderetur, in intrinsecus incrementum sumens ab vno Christo, de qua re fusius diximus in articulo Symboli, qui de sancta ecclesia est, & qui vult, legat

*Cypri. de
singul. prę-
lato cōtra
Iouinia.
1. Cor. 3.*

*Propriū
hæretico-
rū vnita-
tē scidere*

*Quid
Deo po-
stulandū.*

Phil. 2.

Psal. 1.

Matt. 5.

Rom. 14.

Cyprianum de simplicitate prælatorum cōtra Iouinianum, vbi ostendit hæreticorum esse proprium, hāc vnitatem scindere, vt fidem subuertāt, ac corrumpāt veritatem. Vnum verò nobis perpetuis votis postulandū à Deo est, nepe vt Deus ordinem diuinitus institutum conseruet, vt omnibus mētem suo cuique officio ac munere dignā tribuat, vt vnusquisque sit quod esse debet, vt quisque nō quod suum est querat, sed quā Iesu Christi, vt nemo alterius potestātē ac iurisdictionē perturbet, vt pontifices Christi vicarij sint, gregis dominici curam synceriter ac amanter agētes, vt Episcopi oculati speculatores sint, & superintendētes ac prospiciētes, ne quis officio suo desit, vt sacerdotes noctes ac dies meditētur in lege Domini, qui possint esse sal populi, vt ceteri clericorū ordines sua munia ritē obeant ac peragāt. Et vt ex ordine ecclesiastico in ciuilem labamur, vt Principes sint principes diuine iustitię ministri, tanquam Deo reddituri rationem: vt magistratus bona fide rempublicam administret, vt qui laici sunt, sint quod dicuntur, nō præcant, sed reuerenter obtemperēt sacerdotibus, fideliter pareant Principum legibus, vtque in

suū

suo quisque officio atque opificio probet suam conscientiam summo illi cordium scrutatori. Nam sic tandem reintegrabitur & coalescet ecclesiae pax & tranquillitas. Atque id ipsum est, quod ecclesia in sacerrimo Missae canone in primis precatur, nepe ut Deus sanctam ecclesiam catholicam pacificare, custodire, adiuuare & regere dignetur, una cum famulo suo Papa, & antistite eius loci ubi sacrum peragitur, & Rege, ac omnibus orthodoxis atque catholicis & Apostolicis fidei cultoribus. Sed iam ad ipsum sacramentum Ordinis reuertendum est.

Verbum huius sacramenti, quo episcopus in ordinandis presbyteris utitur, admodum illustre est in scripturis. nam in primis Ioan. 20. legimus Iesum in apostolos insufflasse, ac dixisse: Accipite spiritum sanctum; quorum remisistis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Item Matth. 28. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, docetes eos seruare omnia quaecunque mandavi vobis: & ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque; ad consummationem seculi. Item Marci 16. Euntes in mundum vniuersum, predicare Euangelium omni creaturae: Qui crediderit & baptizatus fuerit &c. Item Lucae 22. & 1. Corint. 11. Hoc facite in memoriam commemorationem. Quae loca ostendunt, Apostolos & eorum successores, in ordinatione auctoritatem diuinitus accipere, ut eorum munus ac factio efficax sit. Accipit sacerdos potestatem praedicandi Euangelii, accipit potestatem baptizandi, remittendi peccata, corpus dominicum consecrandi conficiendique, ac cetera sacramenta administrandi, non suapte virtute, sed diuina. Manum tantum & linguam praebet sacerdos, sed pater & filius & spiritus sanctus omnia facit, de qua auctoritate ut nos Christus certos faceret, apud Ioannem 20. sic ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: quibus verbis Apostolorum & illorum successorum animas erigit, & suam proponit auctoritatem, quibus erat suum ministerium relicturus.

Elementum huius sacramenti, quod ad Ordines maiores pertinet, quos dubium non est ecclesiam ex Christi institutione recepisse. impositio manuum est, quemadmodum plurima loca in Actis Apostolicis, & apud Paulum ostendunt, quos citauimus in canonibus Concilii prouincialis, sub titulo De impositione manuum. Cuius mysterium diuus Ambrosius libro de dignitate sacerdotali, capite quinto, in hunc modum

*Quid i ca
none oret
ecclesia.*

*Chryso in
Ioan. ho. 85*

*Elementum
sacramenti
ordinis im
positio ma
nuum.
Amb. de
digni. sac.
cap. 5.*

DE SACRAMENTO

dū explicat: Homo (inquit) imponit manus, Deus largitur gratia: sacerdos imponit supplicē dexteram, & Deus benedicit potenti dextera: Episcopus inītiat ordinē, & Deus tribuit dignitatē. Et alibi: Manus impositionis verba sunt mystica, quibus cōfirmatur ad opus electus, accipiens potestātē, teste conscientia sua, vt audeat vice domini sacrificiū Deo offerre. Est itaque manus impositio congruum signum, quo ordinati cōscientia certa efficitur de dono Dei, sibi ad edificationē ecclesie collato. Præterea, vnctio quæ adhibetur sacerdotio inītiandis, elementum est ordinis, quæ ab vnctione legis originem habet, non recens cōmentū, sed in omni ecclesia, tā Graeca, quā Latina, à tempore Apostolorum celebrata: quod ex antiquissimis ac receptissimis quibusque scriptoribus facile comprobari poterit, quorum vnū aut alterum postea asseremus. Cæterum in collatione minorum ordinū, quos ecclesia diuinitus inspirata, instituit, vt nullus de clero qui ordinat? nō esset, auderet præsumere officiū, quod sciret non sibi creditum) certa quædā instrumenta traduntur, quibus quod cuiusque ordinis munus sit, exprimit, quæ vice elementū sunt, atque inter tradendum episcopus ordinando suggerit, cur hæc instrumenta porrigat, cōmonēs vt suo quique officio rectē fungatur, simul deū orās, vt ordinatis cuique ad suā functionē exequendam, efficiat adesse dignetur, quemadmodum superius ex Cōcilio Carthaginensi per singulos ordines ostendimus. An autē hosce minores ordines propriè sacramētum dixeris, nō diffinimus. certē presbyterium & diaconatus sola habēt apertū scripturæ testimoniū, quāuis & cæteri ordines diuina, nō humana, autoritate sint instituti: vt quis officiū bona conscientia in ecclesia gerere audeat sibi commissum, quod alioqui sibi haud creditum pericolosē gerendum præsumeret.

Ritus, huius sacramenti.

Cur clerici tondentur.

Ritus qui in ordinū collatione adhibetur prolixius adnotare aut exponere nō est necessarium. Nam quicumque ordinatur, satis intelligit quid sibi ritus illi velis, modò tamen in grāmaticæ rudimētis sit mediocriter versatus. Nā Episcop⁹ (vt diximus) singulis sua munia præscribit, ac deinde orat super ordinatos, quæ orationes expositiōis vice sunt, plenæ pietatis. Quòd autē clerici ex more ecclesiastico tondentur: id in primis fit vt clerici à laicis discernantur: deinde etiam tonsura suā significationē habet, quæ clericus sui officij ad-

elij admonetur. Nam vertex rarus quid aliud significat, quam clerici animum ab omnibus terrenis cupiditatibus longè se-
motum, & his quæ ad Deum sunt, perpetuo intentum esse o-
portere: Nec ineptiūt, qui raturam signum esse dicunt rega-
lis sacerdotij, quod noui testamēti ministri gerūt in ecclesia.
Sed viderint ministri, vt signo nō tātum doctrina eorum, sed
& vita respondeat.

Virtus eff. cacia seu effectus huius sacramenti, est donum
seu gratia diuina ordinato collata, qua efficacia & rata
sunt quæcunq; ordinatus, secundum Christi & ecclesiæ insti-
tutionem in ecclesia gerit. De hac dicit Apostolus 1. Tim. 4.
Noli negligere gratia quæ in te est, quæ data est tibi per pro-
phetam cum impositione manuum presbyterij. Et iterum
2. Timot. 1. Admonco te vt resuscites gratiam Dei, quæ in te
est, per impositionem manuum mearum. Operatur autem hæc
gratia nō tantum in bonis, sed & in malis sacerdotibus. Nam
et si mali sacerdotes spiritu careant, quo ipsi sancti sint, spī-
ritum sanctum tamen habent qui ministerijs quæ per eos agū-
tur, assistit: quod superius non semel ostendimus: atque hæc
semper fuit & est catholicæ ecclesiæ tam Græcæ quàm Latī-
næ concors sententia. Ambrosius in Epistol. primam ad Co-
rinth. cap. 12. Sicut, inquit, idolorum imago in ministris eorū
est, ordinem suum habens per singulos gradus, totū tamē ho-
minis estita & in lege dominica gradus charismatum sunt in
ecclesiæ officiis. Et subdit: In loco Ordinis ecclesiastici offi-
cij constitutus, gratiam habet qualisvis sit, nō vtique propriā,
sed ordinis per spiritus sancti efficaciam. Itidem Theophyla-
ctus in illud Ioan. 11. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine,
cum esset pontifex anni illius, &c. Hoc autē à semetipso non
dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit quia te-
sus moriturus erat pro gente, &c. sic ait: Cum aliis, pontifica-
tus dignitas erat corrupta, simul ac venalitiij facti fuerūt prin-
cipes, nec vltra per omne tempus vnus, sed dūtaxat in annum
vnum sacerdotio fungerentur, & quanuis ita corrupta foret
dignitas, adhuc tamē aderat gratia spiritus sancti, operans in
his qui vncti erant. Hæc ille. Verum in bonis sacerdotibus,
hæc gratia nō tantum ratum facit ministerium, sed & ordina-
tum iuuat, vt ordine cōcredito ritè vtatur, estque apud Deum
causa multi meriti cumulādi, quod parabola Christi de fide-
li negotiatore satis declarat. Euge (inquit) serue bone & fidelis,

*Vis huius
sacramēti.*

*Gratia or-
dinationis
non tantū
in bonis,
sed & in
malis.
Amb. in
epist. 1. ad
Cor. c. 12.*

*Ibidem.
Theophy-
lact. in Io.
11.
Caiphas
pontifex
propheta-
uit.*

*In bonis
sacerdoti-
bus gratia
& ratum
facit mini-
steriū &
ordinato v-
tilis est.*

DE SACRAMENTO ORDINIS.

1. Tim. 3.
Presbyteri qui bene præsunt,
duplici honore digni
Sacerdotales dignitas.
Ambro.
Chrysost.

Quo affectu ordinis suscipiendi.

Ioan. 20.
Mat. 10.
Lucæ 10.
Qui permixtus sacerdotibus ad-
moneatur
Matth. 7
Ioan. 10.

Minister huius sacramenti,
Episcopus Titum.

quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intem in gaudium domini tui. Et Petrus apostolus dixit: Pascite qui in vobis est gregem Dei. Et post pauca: Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibile glorie coronam. Et Paulus apostolus dixit de diaconis: Qui enim bene ministraverint, bonum gradum sibi acquirent. Et huius gratie causa idem apostolus pronunciat presbyteros qui bene præsunt, duplici honore dignos, maxime qui laborant in verbo & doctrina. Quam vetò insignis sit sacerdotalis dignitas, paucis explicari non potest, quam qui vult cognoscere, præter alios Ambrosium & Chrysostomum legat: qui lecti, facient ut non facile qui extenuantibus eam dignitatem, aurem post hac præbeat.

Quo autem affectu, & quo pacto ad capiendos ordines accedendum sit, in titulo de Impositione manuum satis superque ostendimus, breuiter, qui sacerdotio initiandus est, non alio affectu accedere debet, quam ad submitte-
ndos humeros non dignitati externæ, sed magis publico muneri, vice Christi in ecclesia gerendo. in quam sententiam dixit Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Cogitare secum debet, ut imitator Christi sit, cuius legatione fungetur. Nec aliter arbitrari debet, cum ordinatur ab Episcopo. quæ se ab ipso Christo ad ipsius & ecclesiæ munia exequenda mitti ac destinari, idque cum multa & insigni potestate ac virtute, nimirum diuina, & ea qua Christus missus est, quemadmodum ipse dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et alibi: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit. Qui alio affectu sacros ordines ambiunt, nempe ut vel ceteros honore præcant, vel ut de ecclesiæ thesauris laute viuât, ac ventri indulgeant, hos scriptura non mitti, sed suo nomine venire dicit, ac lupos, fures & latrones appellat, qui non intrant per ostium, sed aliunde ascendunt, maximi criminis rei, quod ingens ultio tandem certo certius subsequetur.

Minister huius sacramenti, Episcopus est, idque non tantum vniuersalis ecclesiæ sententia, sed & ex sententia Pauli. is enim ad Titum Episcopum sic habet: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Verum de hoc fusius diximus toto titulo de officio Episcopali.

De Ma-